

Research Paper

Identifying Key Factors Affecting Tourism in Khorramabad with a Future Research Approach

Masoud Safaeipour: Professor, Department of Geography and urban planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran.

Mahsa Delfannasab* Ph.D. Student in urban planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 2021/10/31
Accepted: 2022/02/09
PP: 1-12

Use your device to scan
and read the article
online

Keywords: Urban
Tourism, Future Research,
Khorramabad.

Abstract

The problem that most countries today in order to achieve a sustainable income and long-term vision, is to pay attention to tourism, which as an industry, is a dynamic global and social phenomenon, and its scientific recognition and analysis can provide a reliable framework for planning the tourism industry. Provide present and future. The purpose of this study is to identify the key drivers of tourism in Khorramabad and to investigate how these drivers affect each other. This research is descriptive-analytical in terms of applied goal setting strategy and its method and exploratory based on future research methods. Theoretical data were prepared by documentary method and experimental data by survey method based on Delphi method. The statistical population of the study: 30 experts and specialists in the field of tourism in Khorramabad have been selected by purposive sampling. Delphi methods, cross-sectional analysis and MicMac software were used to analyze the data. The results indicate that what can be understood from the distribution of variables affecting the future tourism situation of Khorramabad is the instability of the system. The 4 main factors as key factors on the future of tourism in the city of Khorramabad have the greatest impact, which are: easy access, suitable climate, appropriate and strategic location in the region, the existence of historical monuments. As a result of matrix analysis and evaluation of the impact plan of key factors by direct and indirect methods, 12 key factors including: comprehensive tourism plan, integrated management, private sector investment, development of leisure and tourism centers, easy access, convenient and strategic location in The region, the appropriate climate, the government's macro-policy, the number of tourist attractions, the increase in accommodation centers, the existence of important historical monuments and the existence of security were identified.

Citation: Safaeipour, M., & Delfannasab, M. (2024). **Identifying Key Factors Affecting Tourism in Khorramabad with a Future Research Approach**, *Journal of Research and Urban Planning*, 15(56), 33-46.
DOI: 10.30495/jupm.2022.29303.4044

Extended Abstract

Introduction

The city of Khorramabad, with its many historical and natural attractions, has not yet been able to lead to the growth and development of the tourism industry, as well as a source of income for people in this city. Existence of tourist attractions can be effective as an effective hub in attracting tourists as well as attracting capital in tourism in Lorestan province. In order to achieve this, although the future can not be predicted, instead of discussing the future, perspectives and scenarios can be used that provide clear images of possible futures. The highlighting of future research topics in tourism can be traced to the fact that the discussion of future discussions will help government and private organizations in the field of tourism to clarify the space ahead and make the right decisions. Therefore, this study intends to find a scientific and logical answer to the question that key drivers are based on the future research approach and with the aim of providing a suitable cognitive and scientific context for urban development and tourism planners and policy makers in Khorramabad. What are the factors affecting the development of tourism in Khorramabad?

Methodology

The method of this research is based on futures research approach. This research is applied-developmental in terms of purpose and descriptive-analytical in nature. In the present study, the theoretical literature in the field of futures, research and urban tourism was first reviewed. The basis for collecting information is library-documentary and survey based on the Delphi method. In selecting the Delphi team, purposive sampling method was used. Criteria for selecting experts include theoretical mastery, practical experience, willingness and ability to participate in research and access. The statistical population of the study: 30 experts and specialists in the field of tourism in Khorramabad have been selected by purposive sampling. At this stage, experts and specialists in the field of tourism were questioned using a questionnaire, then using the Delphi method, variables affecting the future status of tourism in Khorramabad were identified. In order to identify the most important effective and probable variables in the development and improvement of urban tourism in Khorramabad

from active urban managers, university faculty members, experts and urban decision makers at different levels in different fields of sociology, geography and urban planning, Environment etc. were exploited. In this regard, in the first stage, by summarizing the developed variables and also by interviewing the above experts and specialists, 65 variables were identified. In the second stage, in order to have more control over the variables that were selected in the first stage, they were provided to specialists and experts, and at the end, 50 effective variables were identified. In the third stage, 50 identified variables were provided to experts and experts and then in a centralized manner and using the final survey of all the above experts, 33 variables were selected and identified as described in Table (1) for analysis. Then, Mic Mac software was used to analyze the cross-effects. Finally, by conducting studies and analyzes, the key factors affecting the future state of the system were extracted. Mick Mac software was used to identify the effective variables used to model the identification of key factors affecting tourism in Khorramabad.

Results and discussion

As mentioned, 33 factors were identified as key factors affecting the future of tourism in Khorramabad and analyzed by Mick Mac software to extract the main factors affecting the future of tourism in Khorramabad. The dimensions of the matrix are 33 x 33 and the degree of filling of the matrix is 76.767, which shows that about 77% of the cases, the factors have affected each other. Matrix based on statistical indicators with 2 rotations of data has a 100% optimization utility, which indicates the high validity of the questionnaire. According to Table (2), out of a total of 836 evaluable relationships in this matrix, 253 relationships were zero, which means that the factors did not affect each other or were not influenced by each other. 282 relationships, their number was one, meaning that they had little effect on each other, 339 relationships, their number was 2, which means that they had a strong NESTA effective interface, 215 relationships, their number was 3, which means that the relationships were There have been many key issues and they have been very influential.

Conclusion

This research has been established with the aim of identifying the most important factors affecting tourism in Khorramabad with a future research approach. What can be understood from the distribution of variables affecting the future tourism situation of Khorramabad is the instability of the system. Most variables are rhombic in shape and are scattered from southwest to northeast around the diagonal axis of the plate. With the exception of a few cases

that show that they have a high impact on the system, the rest of the variables are almost identical to each other. Five types of unstable variables (affective variables, two-dimensional variables, regulatory variables, affective variables and independent variables) have been identified. Among these, 4 driving factors have a greater impact on the future of tourism in Khorramabad.

فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری

دوره ۱۵، شماره ۵۶، بهار ۱۴۰۳
شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶
<https://jupm.marvdasht.iau.ir/>

مقاله پژوهشی

شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر خرم آباد با رویکرد آینده پژوهی

مسعود صفایی پور: استاد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
مهسا دلفان نسب^۱: دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>مسئله ای که امروزه بیشتر کشورها برای دستیابی به یک درآمد پایدار و چشم انداز بلند مدت، توجه به گردشگری است که به عنوان یک صنعت، به مثابه پدیده پویای جهانی و اجتماعی می باشد و شناخت و تحلیل علمی آن می تواند چهارچوب مطمئنی برای برنامه ریزی صنعت گردشگری در حال و آینده فراهم آورد. هدف پژوهش حاضر شناسایی پیشران های کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر خرم آباد و بررسی چگونگی تأثیرگذاری این پیشران ها بر یکدیگر می باشد. این پژوهش از لحاظ راهبرد هدف گذاری کاربردی و روش آن توصیفی - تحلیلی و بر اساس روش های آینده پژوهی، اکتشافی می باشد. داده های نظری با روش اسنادی و داده های تجربی با روش پیمایشی بر اساس روش دلفی تهیه شده است. جامعه آماری پژوهش ۳۰ نفر از خبرگان و متخصصان صاحب نظر در حوزه گردشگری شهر خرم آباد به صورت نمونه گیری هدفمند انتخاب شده اند. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از روش های دلفی، تحلیل اثرات متقاطع و از نرم افزار MicMac استفاده شده است. نتایج حاصل شده بیانگر آن است که آنچه از شیوه پراکندگی متغیرها مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم آباد می توان فهمید، وضعیت ناپایداری سیستم است. ۴ عامل اصلی به عنوان عوامل کلیدی بر آینده گردشگری شهر خرم آباد شدت تأثیرگذاری بیشتر را دارند که عبارتند از: دسترسی آسان، آب و هوا مناسب، موقعیت مناسب و استراتژیک در منطقه، وجود آثار تاریخی-یادمانی. در نتیجه تحلیل های ماتریس و ارزیابی پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل کلیدی با روش های مستقیم و غیرمستقیم، تعداد ۱۲ عامل کلیدی که شامل: طرح جامع گردشگری، مدیریت یکپارچه، سرمایه گذاری بخش خصوصی، توسعه مراکز تفریحی و گردشگری، دسترسی آسان، موقعیت مناسب و استراتژیک در منطقه، آب و هوای مناسب، سیاست کلان دولت، تعداد جذابیت های گردشگری، افزایش مراکز اقامتگاهی، وجود آثار مهم تاریخی یادمانی و وجود امنیت، شناسایی شدند.</p>	<p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۲۰ شماره صفحات: ۱۲-۱</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه های کلیدی: گردشگری شهری، آینده پژوهی، خرم آباد.</p>

استاد: صفایی پور، مسعود و دلفان نسب، مهسا (۱۴۰۳). شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر خرم آباد با رویکرد آینده پژوهی، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۱۵(۵۶)، ۱-۱۲.

DOI: 10.30495/jupm.2022.29303.4044

مقدمه

امروزه گردشگری به منزله‌ی گسترده‌ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه‌ای در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است (Safaeipour and Jafari, 2021: 108). توسعه گردشگری، اثرات مثبت اقتصادی روی اقتصاد محلی و اثرات آشکاری در رشد تولید ناخالص داخلی ملی دارد (Dabeedoo et al, 2019: 154). به گونه‌ای که از هر ۱۰ شغل مهم در دنیا، یکی در ارتباط با صنعت گردشگری است (UNWTO, 2019: 1). توسعه گردشگری شهری با ارتقای ابعاد کمی و کیفی با حداکثر بازده یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های عمده مدیریت اجرایی شهرها در عصر حاضر می‌باشد. وجود جاذبه‌های متنوع در شهرها چون اماکن تاریخی، فضاهای سبز، مراکز فرهنگی امکانات ورزشی، تسهیلات مهمان نوازی، مراکز خرید و بازارها و... جزء پارامترهای مهم شکل‌گیری گردشگری شهری می‌باشد (amoei, 2020: 85). گردشگری بزرگ‌ترین صنعت خدماتی از نظر درآمدزایی شناخته شده است. صنعت گردشگری یکی از صنایع مهم در دهه‌های اخیر به سرعت در حال توسعه است و به رشد اقتصادی کشورها کمک فراوانی کرده است (Martins, 2017: 251). چنانکه که در دو دهه گذشته صنعت گردشگری از طریق افزایش مکان‌های تفریحی و دسترسی مناسب به آن‌ها به طور قابل ملاحظه‌ای رونق اقتصادهای محلی را در پس داشته است همچنین توسعه صنعت گردشگری مزایای بسیاری را برای جامعه میزبان همانند افزایش شغل، بهینه‌سازی حمل نقل، افزایش درآمد ساکنان و حفاظت از میراث فرهنگی به ارمغان آورده است (Shahzad et al., 2017:224). گردشگری یکی از ابزارهای مهم توسعه در جهان شناخته شده است و پیش‌بینی می‌شود بزرگ‌ترین صنعت جهان در قرن ۲۱ میلادی باشد (Aldaghi et al., 2020: 60). گردشگری فعالیتی کاربر است و به نیروی کار ماهر نیاز ندارد و فرصت‌های شغلی خوبی را ایجاد می‌کند (Ferrari et al, 2018: 1439). سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری و استفاده از توان‌های بالقوه منطقه‌ای به منظور جذب گردشگر، یکی از راه‌های مناسب، بدین منظور است. به عقیده سازمان جهانی گردشگری و انجمن جهانگردی در حال حاضر گردشگری در جهان بزرگ‌ترین صنعت محسوب می‌شود (Quattrone, 2002: 3). همچنین این فعالیت به عنوان ابزاری قوی برای توسعه، رشد و تنوع اقتصادی، اشتغال و غیره عمل می‌کند (Garau, 2018: 207). از سوی دیگر به منظور افزایش رقابت‌پذیری و ایجاد مزیت نسبی در صنعت گردشگری چاره‌ای جز پیش‌بینی آینده وجود ندارد (Aliakbari et al, 2020: 36). امروزه آینده‌نگاری به طور گسترده‌ای به کار گرفته می‌شود. این واژه طیف وسیعی از رویکردهایی است که باعث بهبود فرایند تصمیم‌گیری می‌شوند، رویکردهایی که تفکر درباره آینده بلندمدت را به همراه دارد (Khergo & Shukri, 2011: 110). صنایع و سازمان‌ها جهت اجتناب از موارد غیرقابل پیش‌بینی و اتخاذ راهکارهای مناسب برای مواجهه با آن‌ها به فرآیند برنامه‌ریزی استراتژیک که زمان و عدم قطعیت، نقش مهمی در اجرای آن ایفا می‌کند، روی آورده‌اند. این آمادگی سبب ایجاد مزیت رقابتی برای صنایع می‌شود. هر چه عدم قطعیت‌ها تشدید شود، مزیت رقابتی سازمان‌هایی که استراتژی‌های پایدار و مقاوم را در برابر تغییرات تدوین کرده‌اند نیز افزایش می‌یابد (saeidpour, 2020: 192). در این میان، یکی از این موضوعات مهم و اساسی که نقش بسیار مهمی در توسعه اقتصادی شهرها و روستا دارد و می‌تواند با آینده‌نگری و طراحی سناریو منجر به بهبود رشد اقتصادی و بالا رفتن کیفیت زندگی افراد شود، مقوله توسعه صنعت گردشگری است. گردشگری در حال تبدیل شدن به یکی از ارکان اصلی اقتصاد تجاری جهان است و بسیاری از برنامه‌ریزان از آن به عنوان رکن اصلی توسعه یاد می‌کنند. گردشگری یکی از فعالیت‌های مهمی است که در دهه‌های اخیر از جایگاه ویژه‌ای در توسعه اقتصادی برخی کشورها برخوردار بوده است (Taghvaei & Hosseinekhah, 2017: 9). اهمیت بحث آینده‌نگاری در صنعت گردشگری باعث شده از برنامه‌ریزی مبتنی بر سناریو به عنوان ستون فقرات گردشگری یاد کنند (Postma, 2015: 46). سرزمین ایران با توجه به فرهنگ و تاریخ باستانی خود که ریشه در تاریخ کهن سال این مرزوبوم دارد و نیز آثار باستانی بسیار زیادی که در جای‌جای این کشور دیده می‌شود، در ردیف یکی از کشورهای مهم جهان به لحاظ جایگاه تاریخی، فرهنگی و سایر جاذبه‌های گردشگری قرار گرفته است (Teimouri et al, 2015: 64). ایران جزء ده کشور اول جهان از لحاظ جاذبه‌های گردشگری و جزء ۵ کشور اول جهان از نظر تنوع گردشگری می‌باشد ولی به دلیل بی‌توجهی مسئولان امر و نیز ناکافی بودن آگاهی‌های عمومی مردم از ارزش‌های تاریخی و فرهنگی خود، باعث عدم پیشرفت در زمینه صنعت گردشگری شده است این در حالی است که از لحاظ جذب گردشگری تقریباً در رده‌های آخر جهانی قرار دارد (Shirasb, 2007: 1386). در این میان شهر خرم‌آباد از گذشته‌های دور به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی که دارد همواره مورد توجه حکومت‌ها بوده است. وجود قلعه و دژهای متعدد در این شهر خود گواه بر تاریخی بودن و قدمت بالای این شهر است. شهر خرم‌آباد با داشتن جاذبه‌های تاریخی و طبیعی فراوان، ولی هنوز آن‌چنان که باید نتوانسته منجر به رشد و توسعه صنعت گردشگری و همچنین به منبعی برای درآمدزایی افراد در این شهر تبدیل شود. وجود جاذبه‌های گردشگری می‌تواند به عنوان یک قطب مؤثر در جذب گردشگر و همچنین جذب سرمایه در امر گردشگری در استان لرستان مؤثر واقع شود. در راستای تحقق این مهم، اگرچه نمی‌توان آینده را پیش‌بینی کرد اما به جای بحث و تبادل نظر برای آینده از چشم‌اندازها و سناریوهایی می‌توان استفاده کرد که تصاویر واضح و روشنی از آینده‌های ممکن ارائه می‌دهند. پررنگ شدن مباحث آینده‌پژوهی در گردشگری را می‌توان در این امر جستجو کرد که طرح مباحث در

خصوص آینده، سازمان‌های دولتی و خصوصی حوزه گردشگری را در شفاف کردن فضای پیش رو و اخذ تصمیمات درست یاری می‌رساند. از این رو این پژوهش بر آن است با اتکا به رویکرد آینده‌پژوهی و با هدف فراهم آوردن بستر شناختی و علمی مناسب برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه شهری و گردشگری شهر خرم‌آباد، به دنبال یافتن پاسخ علمی و منطقی برای این سؤال باشد که پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری شهر خرم‌آباد کدام هستند؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

گردشگری شهری، گونه جدیدی از گردشگری است که علاقه‌مندان به جاذبه‌های مختلف همانند جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی، مذهبی و طبیعی ضمن گردش، بخشی از اوقات فراغت خود را در محدوده‌های شهری و در فضاهای آن می‌گذرانند (Liaghati et al, 2013: 1). تعریف سازمان جهانی گردشگری (WOT) نیز از گردشگری چیزی فراتر از گذراندن تعطیلات است. بر اساس این تعریف گردشگری شامل کلیه فعالیت‌هایی است که گردشگران انجام می‌دهند و کسانی هستند که به قصد گذراندن اوقات فراغت، کسب‌وکار و اهدافی دیگر مدتی (کمتر از یک سال) را در سفر و اقامت خارج از محل اقامت خود می‌گذرانند (Ranjbarian & Zahedi, 2011: 63). طی دهه‌های اخیر، دولت‌ها به توسعه گردشگری پایدار به عنوان یکی از شیوه‌های مبارزه با بیکاری و کسب درآمد تأکید می‌کنند (Yfantidou, 2016: 1160). گردشگری شهری به عنوان یکی از زیر بخش‌های مهم فعالیت گردشگری به میزان زیادی مورد توجه قرار گرفته و در فرآیند جهانی شدن اهمیت روزافزونی یافته است (Howes, 2000: 252). در همین راستا برای دستیابی به پتانسیل‌های گردشگری و چشم انداز آن در شهرها، توجه به رویکرد آینده پژوهی امری مهم و ضروری است (Nasr, 2019: 56). همچنین به خاطر وجود مزیت زیاد در صنعت گردشگری چاره‌ای جز پیش بینی آینده وجود ندارد (Aitchison, 2009; Small et al, 2013). بنابراین، برنامه ریزی و مدیریت گردشگری با رویکرد آینده پژوهی باعث می‌شود منافع مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی، اجتماعی و فراوانی را برای ذینفعان فراهم کند (Aliakbari et al, 2020: 36) و زمینه را برای رشد و توسعه بهتر امکانات و قابلیت‌های گردشگری با رویکرد آینده پژوهی را در ابعاد مختلف فراهم می‌سازد. در نتیجه استفاده علمی از آینده پژوهی در زمینه گردشگری می‌تواند شهرها را به سمت توسعه پایدار سوق دهد، زیرا، امروزه نواحی شهری به علت جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی، اغلب مقاصد گردشگری مهمی محسوب می‌شوند. شهرها معمولاً جاذبه‌های متنوع و بزرگی همچون موزه‌ها، بناهای یاد بود، سالن‌های تئاتر، استادیوم‌های ورزشی، پارک‌ها، مراکز خرید و مکان‌های تاریخی دارند که جاذب گردشگرند (Papli Yazdi, 2011: 188). شهرها هم به منزله محل توریست فرست و هم به منزله مقصد توریست پذیر محسوب می‌شوند. بیشتر شهرها و به ویژه شهرهای قدیمی و پایتخت‌ها این چنین نقشی را دارند (Taghvaei & Mubarakhi, 2009: 28). همچنین پویایی اقتصادی شهری را به ارمغان می‌آورد. یکی از انگیزه‌هایی که گردشگران را به شهر جذب می‌کند «شاخصه‌ای تاریخی» آن شهر است. به این ترتیب شهری که دارای جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی باشد، زمینه‌ی پویایی خود را فراهم می‌سازد (Rogerson, 2004: 249).

بنابراین، علم و هنر آینده‌نگاری از اوایل دهه ۷۰ میلادی به عنوان ابزار سیاست‌گذاری به طور رسمی در چند کشور محدود به ویژه ژاپن به کار گرفته شد و از اوایل دهه ۹۰ میلادی به طور گسترده با همکاری نهادهای بین‌المللی برای توانمندسازی کشورها این روش به کار گرفته شد و امروزه رویکرد غالب برنامه‌ریزی علم و تکنولوژی در اکثر کشورهای توسعه یافته است. بن مارتین به عنوان یکی از متقدمین و پیشروان بحث آینده نگاری، اولین تعریف از آینده نگاری را که مورد پذیرش عمومی قرار گرفت، در سال ۱۹۹۵ به این شرح بیان کرد: «آینده نگاری، فرایند تلاش سیستماتیک برای نگاه به آینده بلندمدت علم، تکنولوژی، محیط‌زیست، اقتصاد و اجتماع می‌باشد که با هدف شناسایی تکنولوژی‌های عام نوظهور و تقویت حوزه‌های تحقیقات استراتژیکی صورت می‌گیرد که احتمالاً بیشترین منافع اقتصادی و اجتماعی را به همراه داد (Zali and Atrian, 2016: 109). بنابراین توجه به موضوع آینده‌پژوهی در بهبود صنعت گردشگری نقش پررنگی را ایفا می‌کند. با ورود به هزاره جدید، صنعت گردشگری نیز عصری نوین را آغاز کرده است و با وجود مشکلات متعددی که در پیش دارد، انتظار است که در سیستم اقتصادی جهانی بر اهمیت آن افزوده شود؛ بنابراین، سیاست‌گذاران باید پیوسته به مسائل اصولی و زیربنایی در خصوص رشد، جهت و آثار این صنعت در آینده توجه کنند. در همین راستا، مطالعاتی در زمینه آینده پژوهی و گردشگری صورت گرفته است که به چند موارد اشاره می‌شود:

Taghvaei & Hosseinekhah (۲۰۱۷)، در تحقیقی به موضوع برنامه‌ریزی توسعه صنعت گردشگری مبتنی بر روش آینده‌پژوهی و سناریونویسی (مطالعه موردی: شهر یاسوج) پرداختند. هدف پژوهش حاضر، آینده‌پژوهی و سناریو نگاری در توسعه و بهبود صنعت گردشگری شهر یاسوج بر پایه روش تحلیل اثرات متقاطع و CIB است. پژوهش در سه مرحله تعیین شاخصه‌ای کلیدی از طریق روش دلفی، شناسایی پیشران‌های حیاتی از طریق نرم‌افزار میک مک بر پایه روش تحلیل اثرات متقاطع و تدوین سناریو بر پایه سناریو ویزارد مبتنی بر روش سایب انجام گرفته است. Esmaeilnezhad et al (۲۰۱۷) به موضوع راهبردی توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان سیستان و بلوچستان

در راستای توانمندسازی اجتماعات محلی پرداختند. این پژوهش با روش تحلیلی-کاربردی و مشاهده مستقیم و با استفاده از ماتریس ارزیابی به بررسی گردشگری و تأثیر آن بر توسعه گردشگری روستایی استان سیستان و بلوچستان پرداخته است. Zali & Atrian (۲۰۱۶) در مقاله‌ای تحت عنوان تدوین سناریوهای توسعه گردشگری منطقه‌ای بر اساس اصول آینده‌پژوهی (مورد مطالعه: استان همدان) با بهره‌گیری از روش‌های تحلیل ساختاری، سناریو نگاری و دلفی به دنبال شناسایی عوامل اصلی و ترسیم آینده‌نگاری باور نکردنی و مطلوب در آینده گردشگری استان همدان هستند. Joun & Kim (۲۰۲۰)، در پژوهشی نشان دادند که گردشگری ممکن است دروازه‌ای جهت پایداری اقتصادی در مناطق توسعه نیافته از طریق و یا توسعه متوازن ساختارهای محلی باشد. Reissig (۲۰۱۹)، در پژوهشی به این نتیجه رسید که گردشگری در توسعه و بهبود اقتصاد کشورها بسیار اثرگذار است و کوشش‌ها باید مدیریت مناسبی بر روی گردشگری جهت توسعه اقتصادی خود داشته باشند. Camilleri (۲۰۱۸)، در پژوهشی با هدف بررسی دیدگاه‌های استراتژیک در بازاریابی هدف خانه‌های دوم انجام داد و نتایج نشان داد که افزایش رشد مالکیت خانه‌های دوم، باعث ایجاد ناپایداری فرهنگی در مناطق هدف گردشگری می‌گردد. Kronenberg et al (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان ارائه چشم‌اندازی در خصوص سهم اقتصادی صنعت گردشگری: رویکرد داده-ستاده کشور سوئد پرداختند نتایج نشان داد صنعت گردشگری در کشور سوئد به لحاظ تقویت ارتباطات اقتصادی تأثیر سزایی در این کشور گذاشته است و در این کشور صنعت گردشگری به عنوان منبع اشتغال‌زایی شناخته شده است. در راستای آینده‌نگری صنعت گردشگری، Lub et al (۲۰۱۵) در مطالعه موردی هلند با استفاده از روش تفکر طراحی و تمرکز بر مفهوم سبک زندگی در هتل‌ها، بینش جدیدی در گردشگری و مهمان‌نوازی را ایجاد کرده و جایگزین‌های با ارزشی در روش‌های سناریو نویسی فعلی ارائه دادند. Gössling & Scott (۲۰۱۲) در مقاله خود ضمن معرفی نقش برجسته مدل‌های سناریونویسی در حوزه گردشگری و سیر تکاملی آن‌ها از نسل اول مدل‌های مبتنی بر پیش‌بینی سال‌های ۱۹۸۰ تا نسل جدید مدل‌های پیچیده، یکپارچه، سلسله‌مراتبی، پویا و حتی تطبیقی امروزی، به معرفی یک سری از مقالات برنامه‌ریزی سناریو جدید پرداختند که طیف وسیعی از موضوعات از جمله تجزیه و تحلیل سناریو تئوری پردازی، برنامه‌ریزی سناریو خلاف، سیستم‌های پشتیبانی اقتصاد سبز، سناریوهای تغییر آب‌وهوا را پوشش می‌دهد.

مواد و روش تحقیق

روش این پژوهش مبتنی بر رویکرد آینده‌پژوهی است. این پژوهش از لحاظ هدف توسعه‌ای-کاربردی و به لحاظ ماهیت توصیفی-تحلیلی می‌باشد. در تحقیق حاضر ابتدا به مرور ادبیات نظری در حوزه آینده‌پژوهی و گردشگری شهری پرداخته شد. مبنای گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای - اسنادی و پیمایشی بر اساس روش دلفی می‌باشد. در انتخاب تیم دلفی، از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. معیارهای انتخاب خبرگان شامل تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی است. جامعه آماری پژوهش ۳۰ نفر از خبرگان و متخصصان صاحب‌نظر در حوزه گردشگری شهر خرم‌آباد به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند. در این مرحله متخصصین و کارشناسان خبره در زمینه گردشگری با استفاده از پرسشنامه مورد پرسشگری قرار گرفتند، سپس با استفاده از روش دلفی متغیرهای تأثیرگذار بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد شناسایی شدند. به طوری که برای شناسایی مهمترین متغیرهای مؤثر و محتمل در توسعه و بهبود گردشگری شهری در خرم‌آباد از مدیران فعال شهری، اعضای هیئت علمی دانشگاهها، کارشناسان و تصمیم‌گیران شهری در سطوح مختلف در زمینه‌های مختلف جامعه شناسی، جغرافیا و برنامه ریزی شهری، محیط زیست و غیره بهره گرفته شد. در همین راستا، در مرحله اول با جمع بندی متغیرهای تدوین شده و همچنین با مصاحبه با کارشناسان و متخصصان فوق، تعداد ۶۵ متغیر شناسایی شدند. در مرحله دوم، جهت کنترل بیشتر بر متغیرهای که در مرحله اول انتخاب شده بودند، در اختیار متخصصان و خبرگان قرار گرفت و در پایان ۵۰ متغیر مؤثر شناسایی شدند. در مرحله سوم، تعداد ۵۰ متغیر شناسایی شده در اختیار کارشناسان و خبرگان قرار گرفت و سپس به صورت متمرکز و با استفاده از نظرخواهی نهایی از تمامی کارشناسان فوق، ۳۳ متغیر به شرح جدول (۱) جهت تجزیه و تحلیل انتخاب و شناسایی شدند. سپس برای تحلیل تأثیرات متقاطع از نرم‌افزار Mic Mac استفاده شد که در نهایت با انجام بررسی‌ها و تحلیل‌هایی، عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده سیستم استخراج شدند با توجه به گسترده بودن متغیرهای این پژوهش در مرحله اول پژوهش با استفاده از روش تحلیل ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار میک مک اقدام به شناسایی متغیرهای تأثیرگذار برای مدل‌یابی شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر خرم‌آباد استفاده گردید.

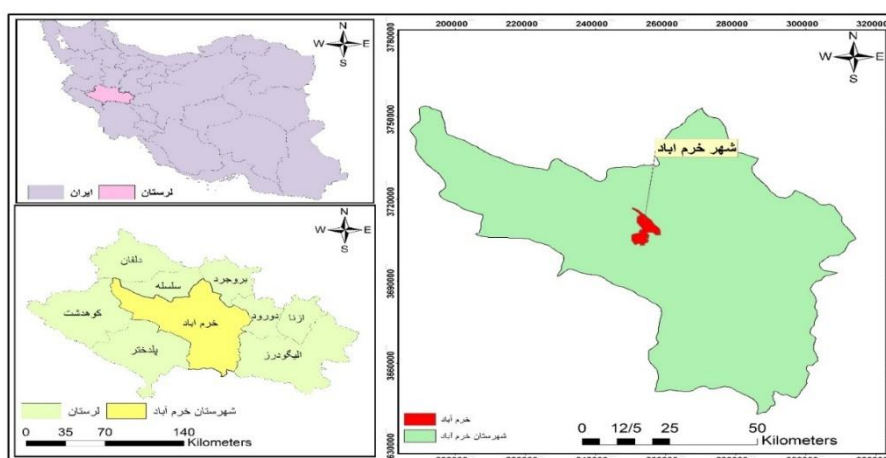
جدول ۱- دسته‌بندی متغیرهای تأثیرگذار بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد

متغیرها	طبقه بندی شاخص‌ها
فرهنگ مهمان‌نوازی، وجود امنیت، استفاده از موسیقی‌های محلی، اختلافات فرهنگی، حس اعتماد گردشگر، وجود پیشینه تاریخی قومی و میراث فرهنگی ارزشمند، وجود آثار تاریخی-یادمانی	اجتماعی و فرهنگی
افزایش هزینه حمل‌ونقل، تنوع فرصت‌های شغلی، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، بالا رفتن اجاره مغازه و خانه‌های اجاره‌ای، رونق صنایع دستی	اقتصادی
تغییر کاربری اراضی، آب و هوای مناسب، افزایش ساخت‌وساز و تخریب محیط‌زیست، فضای سبز شهری، تعداد جذابیت‌های طبیعی گردشگری در مناطق مجاور شهر خرم‌آباد، موقعیت منطقه در کشور، سطح تراکم ترافیک	طبیعی و زیست‌محیطی
طرح جامع گردشگری منطقه، بهبود سیستم‌های اطلاع‌رسانی مثل سایت و ...، مدیریت یکپارچه در بخش گردشگری، سیاست کلان دولت	برنامه‌ریزی و مدیریت
تورهای گردشگری، امکانات بهداشتی، توزیع عادلانه خدمات شهری، توسعه مراکز تفریحی و گردشگری، افزایش مراکز اقامتگاهی، تابلوهای راهنما جهت راهنمایی، زیباسازی و مبلمان شهری، دسترسی آسان	زیرساختی و خدماتی

(Authors, 2021): منبع:

محدوده مورد مطالعه

شهر خرم‌آباد به عنوان مرکز استان لرستان و نیز شهرستان خرم‌آباد دارای موقعیت ۲۰ دقیقه ۴۸ درجه الی ۲۳ دقیقه ۴۸ درجه طول شرقی و ۲۷ دقیقه ۳۳ درجه الی ۳۳ دقیقه ۳۳ درجه شمالی است (شکل ۱). این شهر از شمال به شهرستان نورآباد و الشتر، از جنوب به شهرستان پلدختر، از غرب به شهرستان کوهدشت و از شرق به شهرستان بروجرد منتهی می‌گردد. دره‌ی تاریخی خرم‌آباد به سبب برخورداری از شرایط مناسب آب و هوایی و قرار گرفتن در مسیر راه‌های باستانی شمال به جنوب و غرب به شرق، یکی از مهم‌ترین کانون‌های زیست بشر، در دوران پیش از تاریخ بوده است. ابزارهای سنگی به دست آمده از غارهای پنج‌گانه پیش از تاریخ خرم‌آباد، قدمت این بخش از پهنه‌ی ایران زمین را به ۴۰ هزار سال پیش برمی‌گرداند (Movahed & Dolatshah, 2011: 90).

شکل ۱- نقشه محدوده مورد مطالعه شهر خرم‌آباد منبع: (Authors, 2021)

بحث و یافته‌های تحقیق

بر اساس روش دلفی، ۳۳ عامل به عنوان عوامل مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد توسط کارشناسان خبره شناسایی و این عوامل در ماتریس تحلیل تأثیرات وارد شدند. سپس میزان هر یک از این عوامل بر سایر عوامل تأثیرگذار توسط خبرگان سنجیده شد. میزان این تأثیر با اعداد بین صفر تا سه سنجیده می‌شود. متغیرهای موجود در سطرها بر متغیرهای موجود در ستون‌ها تأثیر می‌گذارند. مجموع امتیاز متغیرهای واقع در سطرها، میزان تأثیرگذاری و مجموع امتیاز متغیرهای واقع در ستون‌ها، میزان تأثیرپذیری متغیرها را نشان می‌دهد. همان‌طوری که مطرح شد ۳۳ عامل به عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد شناسایی و با نرم‌افزار میک جهت استخراج عوامل اصلی تأثیرگذار مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد مورد تحلیل قرار گرفتند. ابعاد ماتریس ۳۳*۳۳ است و درجه پرشدگی ماتریس ۷۶/۷۶۷ که نشان می‌دهد نزدیک ۷۷ درصد موارد، عوامل بر یکدیگر تأثیر داشته‌اند. ماتریس بر اساس شاخص‌های آماری با ۲ بار چرخش داده‌ای از مطلوبیت بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصدی برخوردار بوده که حاکی از روایی بالای پرسشنامه است. مطابق جدول (۲) از مجموع

۸۳۶ رابطه قابل ارزیابی در این ماتریس، ۲۳۵ رابطه، عددشان صفر بوده است که به این معنی است عوامل بر همدیگر تأثیر نگذاشته یا از همدیگر تأثیر نپذیرفته‌اند. ۲۸۲ رابطه، عددشان یک بوده است بدین معنی که تأثیر کمی نسبت به هم داشته‌اند، ۳۳۹ رابطه، عددشان ۲ بوده است بدین معنی که رابط تأثیرگذار نستا قوی داشته‌اند، ۲۱۵ رابطه، عددشان ۳ بوده است بدین معنی که روابط عامل‌های کلیدی بسیار زیاد بوده است و از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری زیادی برخوردار بوده‌اند.

جدول ۲- ویژگی‌های تأثیرات مستقیم (MDI)

شاخص	ابعاد ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفرها	تعداد یک‌ها	تعداد دوها	تعداد سه‌ها	مجموع	میزان پرشدگی
مقدار	۳۳*۳۳	۲	۲۵۳	۲۸۲	۳۳۹	۲۱۵	۸۳۶	۷۶۷/۷۶

منبع: (Authors, 2021)

تحلیل میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها

بر اساس ماتریس اثرات مستقیم، جمع سطرهای ماتریس نشان دهنده میزان اثر گذاری و جمع ستون‌ها نشان دهنده میزان اثر پذیری یک عامل از سایر عوامل است. در این بخش برای تحلیل تأثیرات متغیرها، هرکدام از روابط متغیرها توسط نرم‌افزار MICMAC سنجیده شده و با توجه به جدول (۳) میزان و درجه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر به دست آمده است.

جدول ۳- میزان تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها به تفکیک تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

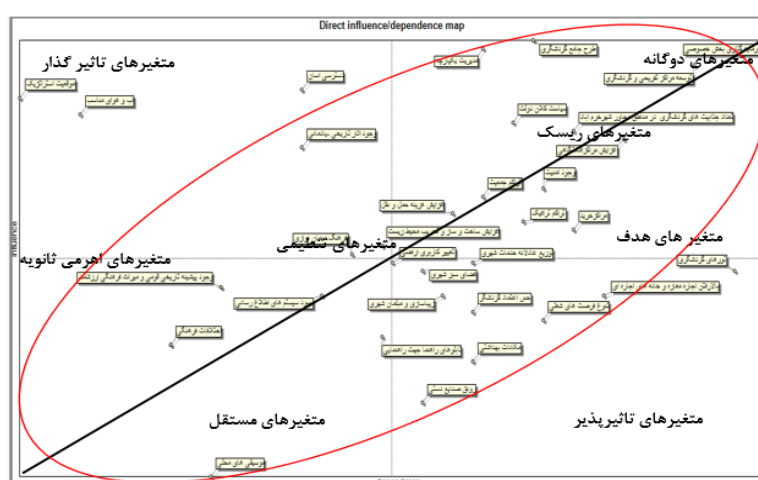
ردیف	متغیر	اثرات مستقیم		اثرات غیرمستقیم	
		میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری
۱	تغییر کاربری اراضی	۴۴	۴۴	۱۱۵۱۶۲	۱۱۳۷۶۷
۲	افزایش هزینه حمل‌ونقل	۵۰	۵۰	۱۲۹۳۸۳	۱۲۷۶۱۶
۳	سطح تراکم ترافیک	۴۹	۵۷	۱۲۶۳۰۰	۱۴۰۹۷۴
۴	آب‌وهوای مناسب	۶۲	۱۳	۱۵۶۹۱۵	۲۶۲۶۰
۵	فرهنگ مهمان‌نوازی	۴۵	۴۰	۱۰۶۴۵۵	۹۰۲۰۲
۶	امکانات بهداشتی	۳۲	۵۲	۷۹۶۹۰	۱۳۴۶۶۰
۷	وجود امنیت	۵۳	۵۹	۱۲۸۴۸۱	۱۳۸۷۹۳
۸	زیباسازی و مبلمان شهری	۴۰	۴۹	۹۴۲۴۸	۱۲۵۰۰۷
۹	تنوع فرصت‌های شغلی	۳۷	۵۹	۸۹۵۲۰	۱۴۵۵۴۷
۱۰	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۶۸	۸۱	۱۵۹۹۶۰	۱۹۲۴۸۷
۱۱	بالا رفتن اجاره مغازه و خانه‌های اجاره‌ای	۴۰	۶۵	۹۶۲۷۶	۱۶۲۷۴۶
۱۲	تراکم جمعیت	۵۲	۵۳	۱۲۵۵۱۸	۱۲۵۷۰۷
۱۳	استفاده از موسیقی‌های محلی	۱۸	۲۶	۴۰۰۰۲	۶۷۹۴۸
۱۴	افزایش مراکز اقامتگاهی	۵۹	۶۷	۱۳۷۷۴۴	۱۶۴۷۲۹
۱۵	رونق صنایع دستی	۲۷	۴۷	۶۶۴۹۱	۱۲۰۳۶۱
۱۶	افزایش ساخت‌وساز و تخریب محیط‌زیست	۴۶	۴۳	۱۱۶۵۹۱	۱۰۹۴۷۵
۱۷	تابلوه‌های راهنما جهت راهنمایی	۳۵	۴۳	۸۵۳۴۸	۱۰۸۰۰۲
۱۸	اختلافات فرهنگی	۳۴	۲۲	۸۲۸۸۹	۵۰۴۵۶
۱۹	مراکز خرید	۴۸	۶۲	۱۱۶۵۳۵	۱۵۴۶۴۲
۲۰	فضای سبز شهری	۴۳	۴۷	۱۰۷۱۹۹	۱۱۴۳۳۹
۲۱	طرح جامع گردشگری	۷۱	۵۸	۱۶۵۷۶۸	۱۳۴۰۵۵
۲۲	دسترسی آسان	۶۵	۳۵	۱۶۴۲۲۰	۸۴۲۱۱
۲۳	تورهای گردشگری	۴۳	۷۸	۱۰۰۸۲۴	۱۸۳۰۹۹

ردیف	متغیر	اثرات مستقیم		اثرات غیرمستقیم	
		میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری
۲۴	توسعه مراکز تفریحی و گردشگری	۶۸	۷۴	۱۷۵۵۱۳	۱۵۹۸۹۸
۲۵	بهبود سیستم‌های اطلاع‌رسانی	۴۰	۳۷	۹۷۷۱۴	۹۸۶۰۵
۲۶	حس اعتماد گردشگر	۳۸	۵۲	۱۲۷۲۲۲	۹۴۴۷۶
۲۷	تعداد جذابیت‌های گردشگری در مناطق مجاور	۶۰	۶۲	۱۴۲۵۷۸	۱۴۶۳۴۵
۲۸	مدیریت یکپارچه در بخش گردشگری	۷۰	۵۳	۱۲۹۱۹۳	۱۶۵۰۹۲
۲۹	موقعیت استراتژیک	۶۴	۷	۱۳۹۸۳	۱۶۴۴۷۲
۳۰	وجود آثار مهم تاریخی-یادمانی	۵۸	۳۵	۷۸۶۲۸	۱۳۸۶۳۷
۳۱	وجود پیشینه تاریخی قومی و میراث فرهنگی	۴۱	۲۷	۵۸۹۹۵	۹۹۳۵۳
۳۲	سیاست کلان دولت	۶۱	۵۶	۱۳۸۲۸۹	۱۴۹۷۶۲
۳۳	توزیع عادلانه خدمات شهری	۴۴	۵۲	۱۳۵۷۳۳	۱۰۴۷۷۲
	کل	۱۶۰۵	۱۶۰۵	۱۶۰۵	۱۶۰۵

منبع: (Authors, 2021)

ارزیابی پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها

نحوه توزیع و پراکنش متغیرها در صفحه پراکندگی، حاکی از میزان پایداری و یا ناپایداری سیستم است. در حوزه روش تحلیل اثرات متقابل / ساختاری با نرم‌افزار MICMAC در مجموع دو نوع از پراکنش تعریف شده است به نام سیستم‌های پایدار و ناپایدار معروف هستند. در سیستم‌های پایدار پراکنش متغیرها به صورت L انگلیسی است، یعنی برخی متغیرها دارای تأثیرگذاری بالا و برخی دارای تأثیرپذیری بالا هستند. در سیستم‌های پایدار در مجموع سه دسته متغیر قابل مشاهده هستند: الف: متغیرهای بسیار تأثیرگذار بر سیستم (عوامل کلیدی) ب: متغیرهای مستقل ج: متغیرهای خروجی سیستم (متغیرهای نتیجه). با توجه به شکل (۳) آنچه از شیوه پراکندگی متغیرها مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد می‌توان فهمید، وضعیت ناپایداری سیستم است. بیشتر متغیرها لوزی شکل و از جنوب غربی به شمال شرقی در اطراف محور قطری صفحه پراکنده‌اند. به‌غیراز چند مورد که نشان می‌دهند دارای تأثیرگذاری بالایی در سیستم هستند، بقیه متغیرها از وضعیت تقریباً مشابهی نسبت به یکدیگر برخوردار هستند. پنج نوع متغیر وضعیت ناپایدار (متغیرهای تأثیرگذار، متغیرهای دو وجهی، متغیرهای تنظیمی، متغیرهای تأثیرپذیر و متغیرهای مستقل) شناسایی شده است.

شکل ۳- گراف پراکنش متغیرها در محور تأثیرگذاری-تأثیرپذیری بر اساس تأثیرات مستقیم منبع: (Authors, 2021)

متغیرهای دسته‌بندی شده پژوهش به دلیل پویایی سیستم با همدیگر متفاوت می‌باشند. بر اساس تحلیل‌ها و خروجی‌های حاصل از نرم‌افزار میک‌مک، متغیرها به قرار زیر دسته‌بندی شده‌اند:

متغیرهای تعیین کننده یا تأثیرگذار: این متغیرها که در شمال غربی نمودار نشان داده می‌شوند، بیشتر تأثیرگذار بوده و کم‌تر تأثیرپذیر هستند؛ از میان ۳۳ عامل بررسی شده در این تحقیق، چند عامل اصلی به‌عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر خرم‌آباد عبارت‌اند از: دسترسی آسان، آب‌وهوا مناسب، موقعیت مناسب و استراتژیک در منطقه، وجود آثار تاریخی-یادمانی (جدول ۴).

متغیرهای دو وجهی: این متغیرها دارای تأثیرگذاری بالا و تأثیرپذیری بالا هستند. متغیرهای در این ناحیه عبارت‌اند: سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، توسعه مراکز تفریحی و گردشگری، طرح جامعه گردشگری، مدیریت یکپارچه، سیاست کلان، افزایش هزینه حمل‌ونقل متغیرهای ریسک: این متغیرها در نمودار حول‌وحوش خط قطری ناحیه شمال شرقی نمودار قرار دارند. و متغیرهای پژوهش در این ناحیه عبارت‌اند: تعدد جذابیت‌های گردشگری در مناطق مجاور شهر خرم‌آباد، افزایش مراکز اقامتگاهی، وجود امنیت، تراکم جمعیت متغیرهای هدف: این متغیرها بیش از آنکه تأثیرگذار باشند، تأثیرپذیرند؛ بنابراین آن‌ها را می‌توان با قطعیت قابل قبولی، به‌عنوان نتایج تکامل سیستم شناسایی نمود. فقط متغیر مراکز خرید، در این ناحیه قرار گرفته است.

متغیرهای تأثیرپذیر: این متغیرها بیشتر تأثیرپذیر و کمتر تأثیرگذار هستند. متغیرهای این ناحیه عبارت‌اند: تورهای گردشگری، بالا رفتن اجاره ساختمان و مغازه اجاره‌ای، تنوع فرصت‌های شغلی، حس اعتماد گردشگر، زیباسازی و مبلمان شهری، امکانات بهداشتی، رونق صنایع دستی متغیرهای مستقل: این متغیرها دارای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پایینی هستند و این متغیرها عبارت‌اند: موسیقی محلی، بهبود سیستم‌های اطلاع‌رسانی مانند سایت و ...، تابلوهای راهنما و رانندگی

متغیرهای تنظیمی: این متغیرها در نزدیکی مرکز ثقل نمودار قرار دارند؛ و در واقع حالت تنظیمی داشته و گاهی به‌عنوان اهرمی ثانویه عمل می‌کنند این متغیرها قابل ارتقا به متغیرهای تأثیرگذار، متغیرهای تعیین کننده و یا متغیرهای هدف و ریسک هستند (Saricam et al, 2012: 141).

متغیرهای این ناحیه عبارت‌اند: فضای سبز شهری، تغییر کاربری اراضی، فرهنگ مهمان‌نوازی و گردشگر پذیری، افزایش ساخت ساز و تخریب محیط‌زیست، توزیع عادلانه خدمات شهری

متغیرهای اهرم ثانویه: این متغیرها با وجود این‌که کاملاً مستقل هستند، بیش از آنکه تأثیرپذیر باشند، تأثیرگذارند. متغیرهای این ناحیه عبارت‌اند: اختلاف فرهنگی، وجود پیشینه تاریخی قومی و میراث فرهنگی ارزشمند.

جدول ۴- نحوه توزیع متغیرها بر اساس طبقه‌بندی آن‌ها

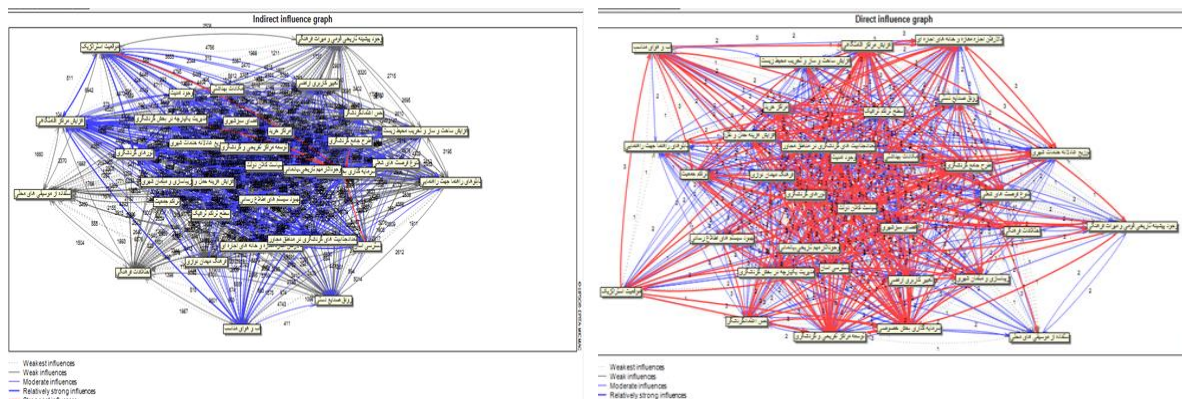
نوع متغیر	متغیر	متغیرهای دوگانه	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
متغیرهای تأثیرگذار	دسترسی آسان	متغیرهای دوگانه	توسعه مراکز تفریحی و گردشگری
	آب‌وهوا مناسب		طرح جامع گردشگری
	موقعیت استراتژیک در منطقه		مدیریت یکپارچه
	وجود آثار تاریخی		سیاست کلان
متغیرهای هدف	مراکز خرید	متغیرهای ریسک	تعدد جذابیت‌های گردشگری در مناطق مجاور شهر خرم‌آباد
	تورهای گردشگری		افزایش مراکز اقامتگاهی
	بالا رفتن اجاره ساختمان و مغازه اجاره‌ای		وجود امنیت
	تنوع فرصت‌های شغلی		تراکم جمعیت
متغیرهای تأثیرپذیر	حس اعتماد گردشگر	متغیرهای مستقل	موسیقی محلی
	زیباسازی و مبلمان شهری		بهبود سیستم‌های اطلاع‌رسانی مانند سایت و ...
	امکانات بهداشتی		تابلوهای راهنما و رانندگی
	رونق صنایع دستی		اختلاف فرهنگی
متغیرهای تنظیمی	فضای سبز شهری	متغیرهای اهرم ثانویه	وجود پیشینه تاریخی قومی و میراث فرهنگی ارزشمند
	تغییر کاربری اراضی		-
	فرهنگ مهمان‌نوازی و گردشگر پذیری		
	افزایش ساخت ساز و تخریب محیط‌زیست		
	توزیع عادلانه خدمات شهری		

منبع: (Authors, 2021)

تحلیل گراف اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم: گراف؛ اثرگذاری نشان دهنده‌ی روابط متغیرها و چگونگی تأثیر آن‌ها بر یکدیگر است. این گراف در قالب خطوط قرمز و آبی است که انتهای هر خط با یک پیکان نشان داده شده و بیانگر جهت اثرگذاری متغیر است. خطوط قرمز نشان دهنده‌ی اثرگذاری شدید عوامل بر هم دیگر است و خطوط آبی، با تفاوت در ضخامت، روابط متوسط تا ضعیف را نشان می‌دهد. شکل

(۴) نمایش گرافیکی از شاخصه‌ای مورد مطالعه را نشان می‌دهد. در این نمودار تأثیرات مستقیم شاخص‌ها بر سایر شاخص‌های سیستم مشخص شده است. چگونگی تأثیرگذاری شاخص‌ها به صورت ضعیف‌تری تأثیر، تأثیرات ضعیف، تأثیرات میانه، تأثیرات قوی و قوی‌ترین تأثیرات قابل مشاهده می‌باشد.

در شکل (۵) تأثیرات غیرمستقیم شاخص‌ها بر سایر شاخصه‌ای سیستم مشخص شده است. چگونگی تأثیرگذاری شاخص‌ها به صورت ضعیف‌ترین تأثیرات، تأثیرات ضعیف، تأثیرات میانه، تأثیرات قوی و قوی‌ترین تأثیرات قابل مشاهده می‌باشد.

شکل ۴- گراف اثرات مستقیم متغیرها بر یکدیگر (تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی) منبع: (Authors, 2021)

شکل ۵- گراف اثرات غیر مستقیم متغیرها بر یکدیگر (تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی) (Authors, 2021)

انتخاب نهایی عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد

همان طوری که در بالا نشان داده شد، ابتدا به بررسی وضعیت و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر خرم‌آباد در چارچوب آینده‌نگاری به تحلیل کلی محیط سیستم پرداخته شد که طبق نتایج به دست آمده، ۳۳ عامل در مرحله نخست شناسایی و میزان و چگونگی تأثیرگذاری این عوامل بر یکدیگر و بر وضعیت گردشگری شهر خرم‌آباد با توجه به روش مستقیم و غیرمستقیم بررسی و در نهایت از میان ۳۳ عامل بررسی شده، دوازده عامل اصلی به عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده مؤثر بر گردشگری شهر خرم‌آباد انتخاب شده‌اند که همه یازده عامل در هر دو روش مستقیم و غیرمستقیم تکرار شده‌اند. یازده عامل تأثیرگذار مهم از میان ۳۳ عامل مورد بررسی در روش مستقیم و غیرمستقیم به شرح جدول (۵) هستند. طبق جدول (۵)، دوازده عامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد استخراج شده است.

جدول ۵- عوامل کلیدی تأثیرگذار (مستقیم و غیر مستقیم)

ردیف	متغیر	امتیاز نهایی به دست آمده	
		تأثیرگذاری مستقیم	تأثیرگذاری غیر مستقیم
۱	طرح جامع گردشگری	۴۴۲	۴۲۳
۲	مدیریت یکپارچه	۴۳۶	۴۲۱
۳	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۴۲۳	۴۱۲
۴	توسعه مراکز تفریحی و گردشگری	۴۲۳	۴۰۸
۵	دسترسی آسان	۴۰۴	۴۱۹
۶	موقعیت مناسب و استراتژیک در منطقه	۳۹۸	۴۲۰
۷	آب‌وهوای مناسب	۳۸۶	۴۰۱
۸	سیاست کلان دولت	۳۸۰	۴۰۱
۹	تعداد جذابیت‌های گردشگری	۳۷۳	۳۷۴
۱۰	افزایش مراکز اقامتگاهی	۳۶۷	۳۵۲
۱۱	وجود آثار مهم تاریخی یادمانی	۳۶۱	۳۵۴
۱۲	وجود امنیت	۳۳۰	۳۲۸

منبع: (Authors, 2021)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

عوامل بسیاری بر توسعه گردشگری شهر خرم‌آباد دخیل هستند که برخی از این عوامل خود پیش‌نیاز و به وجود آورنده عوامل دیگری می‌باشند. جاذبه‌های گردشگری طبیعی و انسانی فراوان شهر خرم‌آباد، زمینه‌های توسعه همه جانبه و پایدار گردشگری را برای این شهر فراهم ساخته است. عوامل بسیاری بر توسعه گردشگری شهر خرم‌آباد دخیل هستند که برخی از این عوامل خود پیش‌نیاز و به وجود آورنده عوامل دیگری می‌باشند. جاذبه‌های گردشگری طبیعی و انسانی فراوان شهر خرم‌آباد، زمینه‌های توسعه همه جانبه و پایدار گردشگری را برای این شهر فراهم ساخته است. این پژوهش با هدف بررسی شناسایی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر گردشگری شهر خرم‌آباد با رویکرد آینده‌پژوهی بنیان نهاده شده است. در تحقیق حاضر بر اساس مطالعات ادبیات تحقیق ۳۳ عامل مؤثر بر گردشگری شهر خرم‌آباد با رویکرد آینده‌پژوهی با استفاده از روش دلفی و نظرات خبرگان شناسایی شدند، سپس با روش تحلیل اثرات متقابل-ساختاری با نرم‌افزار MICMAC برای استخراج عوامل اصلی تأثیرگذار بر وضعیت آینده محیط مورد مطالعه، تحلیل شدند آنچه از شیوه پراکندگی متغیرها مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری شهر خرم‌آباد می‌توان فهمید، وضعیت ناپایداری سیستم است. بیشتر متغیرها لوزی شکل و از جنوب غربی به شمال شرقی در اطراف محور قطری صفحه پراکنده‌اند. به‌غیراز چند مورد که نشان می‌دهند دارای تأثیرگذاری بالایی در سیستم هستند، بقیه متغیرها از وضعیت تقریباً مشابهی نسبت به یکدیگر برخوردار هستند. پنج نوع متغیر وضعیت ناپایدار (متغیرهای تأثیرگذار، متغیرهای دو وجهی، متغیرهای تنظیمی، متغیرهای تأثیرپذیر و متغیرهای مستقل) شناسایی شده است. از این میان ۴ عامل پیشران بر آینده گردشگری شهر خرم‌آباد شدت تأثیرگذاری بیشتر را دارند که این ۴ عامل اصلی به‌عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری شهر خرم‌آباد عبارت‌اند از: دسترسی آسان، آب‌وهوا مناسب، موقعیت مناسب و استراتژیک در منطقه، وجود آثار تاریخی-یادمانی. در نهایت از میان ۳۳ عامل یاد شده، در نتیجه تحلیل‌های ماتریس و ارزیابی پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل کلیدی با روش‌های مستقیم و غیرمستقیم، تعداد ۱۲ عامل کلیدی که شامل: طرح جامع گردشگری، مدیریت یکپارچه، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، توسعه مراکز تفریحی و گردشگری، دسترسی آسان، موقعیت مناسب و استراتژیک در منطقه، آب‌وهوای مناسب، سیاست کلان دولت، تعداد جذابیت‌های گردشگری، افزایش مراکز اقامتگاهی، وجود آثار مهم تاریخی یادمانی و وجود امنیت، شناسایی شدند. در نهایت اینکه یافته‌های این پژوهش با یافته‌های سایر تحقیقات مانند Hasani & rahimzadeh (۲۰۱۹) در مقاله ای تحت عنوان «آینده نگاری صنعت گردشگری در شهر تهران»؛ Dadazade Silabi & Ahmadifard (۲۰۱۹) در مقاله ای «تعیین پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه گردشگری با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهرستان‌های استان مازندران)»؛ et al Aldaghi (۲۰۲۰) در مقاله ای «تدوین سناریوهای توسعه منطقه گردشگری استان گلستان، با رویکرد آینده‌پژوهی»؛ Aldaghi et al (۲۰۱۸) «آینده صنعت گردشگری استان گلستان: سناریوها و راهکارهای پیشنهادی» همسو می‌باشد. بنابراین، برای دستیابی به توسعه گردشگری مناسب در آینده مهمترین پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود: - برنامه ریزی برای بالا بردن سطح آگاهی عمومی برای آشنایی بیشتر با پتانسیل‌های گردشگری، بهبود خدمات بهداشتی در سطح شهر و برنامه ریزی مناسب برای سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، توجه به جایگاه آینده پژوهی و پیشران‌های کلیدی آن می‌تواند در بهبود وضعیت صنعت گردشگری در آینده جهت توسعه شهر و پایداری آن بسیار مهم باشد. تدوین چشم انداز گردشگری در قالب برنامه‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت با وام‌گیری از روش‌های آینده‌پژوهی و ارائه سناریوهای مختلف با تأکید با پیشران‌های کلیدی در جهت معرفی پتانسیل‌های گردشگری و حفظ حراست از محیط زیست، توسعه زیرساختها، آموزش همگانی شهروندان، تربیت نیروی انسانی، دستیابی به درآمد پایدار و غیره.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان تأمین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Aitchison, C. (2009). Exclusive discourses: leisure studies and disability, *Leisure Studies*, 28(4), 375-386. doi.org/10.1080/02614360903125096.
2. Aldaghi, Z., Ebrahimi, A.H., shojae, S., & didekhani, H. (2018), Foresight of Golestan province tourism industry: scenario and Suggested solutions, *geographical journal of tourism space*, Vol 8, No 29, pp 131-150. [In Persian].

3. Aldaghi, Z, Ebrahimi, A.H. shojaee, S., & didekhani, H. (2020). Scenario development of Golestan province tourism area with a futuristic approach, geographical journal of tourism space, Vol 18, No 58, pp 59-74. 10.22111/gdij.2020.5176. [In Persian].
4. Aliakbari, E., Marsousi, N., & Jalalabadi, L.(2020). Compilation and Priority Assessment of Scenarios Affecting the Future of Sustainable Tourism in Kerman with the Futures studies Approach, Tourism management studies, Vol 15, No 50, pp:35-60. doi.org/10.22054/tms.2020.33013.1953. [In Persian].
5. Amoei, M.H. (2020). The Role of Tourism in the Economic Sustainability of the Coastal City of Chalous, Applied Research in Management and Accounting, Volume 5, Number 17, pp. 95-84.
6. Camilleri, M. A (2018), Strategic Perspectives in Destination Marketing, IGI Global.
7. Dabeedooal, Yeshna Jessie; Vickramasingh, Dindoyal; Allam,Zaheer; Jones, David (2019). Smart Tourism as a Pillar for Sustainable Urban Development: An Alternate Smart City Strategy from Mauritius, Smart Cities, 2(2019):pp 153–162 10.3390/smartcities2020011.
8. Dadazade Silabi, P. and Ahmadifard, N. (2019). Determine the Key Factors of Tourism Development Based on Future Research Approach (Case Study: Mazandaran Province) geography and environmental sustainability, Vol 9, No 1, pp 73-89. 20.1001.1.23223197.1398.9.1.5.4. [In Persian].
9. Ferrari, G, Jimenez, J.M , and Secondi, L. (2018). Tourism' expenditure in Tuscany and its impact on the regional economic system. Journal of Cleaner Production, 171, pp1437-1446. 10.1016/j.jclepro.2017.10.121
10. Garau-Vadell, Joan B, Gutierrez-Taño, Desiderio, Diaz-Armas, Ricardo. (2018).Economic Crisis and Residents' Perception of the Impacts of Tourism in Mass Tourism Destinations, Journal of Destination Marketing & Management, 7, 68–75. 10.1016/j.jdmm.2016.08.008.
11. Godet, A. J., Meunier, M. F., Roubelat, F. (2003). Structural analysis with the MICMAC method & actors' strategy with MACTOR method, Futures Research Methodology, 7(4), pp.1-11.
12. Gössling, S, & Scott, D. (2012). Scenario planning for sustainable tourism: an introduction. Journal of Sustainable Tourism, 20 (6), 773-778. 10.1080/09669582.2012.699064.
13. Hasani, A., & rahimzadeh, M. (2019), Tehran Tourism industry foresight, journal of urban tourism, Vol 6, No 1, pp 135-148. 10.22059/jut.2019.250270.439. [In Persian].
14. Howes, H. (2013). Sustainability development comes of age: the thames environment 21 Experience, in: Katie Willim, Elizabeth Burton and mike jenks, (Eds) Achieving sustainable urban form, London and newyork,2000. 9780203827925.
15. Joun, H. J., & Kim, H. (2020). Productivity Evaluation of Tourism and Culture for Sustainable Economic Development: Analyzing South Korea's Metropolitan Regions. Sustainability, 12(7), 2912-2921. 10.3390/su12072912.
16. Khergo, M, & Shukri, Z. (2011), Development of Policy Making Process Based on a Futurology Strategy, military management, Vol 11, No 42, pp 71-102.
17. Kononiuk, Anna & Glinska, Ewa. (2015) Foresight in a Small Enterprise. A Case Study Bialystok University of Technology, 45 Wiejska Street, 213, 971-976. /10.1016/j.sbspro.2015.11.513.
18. Liaghati, H, Naeemifar, A., and Mobarghei Dinan, N. (2013). Estimation on Recreational Value of Tuchal Mountainous Region Using Hickman Two Stages Econometric Model, journal of environmental studies, Vol 39, No 4, pp 17-28. [In Persian].
19. Lub, X. D., Rijnders, R., Caceres, L. N.,& Bosman, J. (2015). The future of hotels: The Lifestyle Hub. A design-thinking approach for developing future hospitality concepts, Journal of Vacation Marketing, 1-16. 10.1177/1356766715623829.
20. Luis Filipe, M., Yi, G., & Ferreira-Lopes, A. (2017). An empirical analysis of the influence of macroeconomic determinants on World tourism demand, Tourism Management, 61, pp. 248-260. 10.1016/j.tourman.2017.01.008.
21. Movahed, A., & Dolatshah, S. (2011). An Investigation of Touristy Capacities in order to Urban Touristy Development in Khorramabad City, geographical planning of space quarterly journal, Vol 1, No 1, pp 87-102.
22. Nasr, T.(2019), Identification of Key Factors Affecting on the Shiraz City Tourism with a Future Studies Approach, Vol 10, No 37, pp 55-66. 20.1001.1.22285229.1398.10.37.5.9. [In Persian].
23. Papli Yazdi, M.H. (2011). Rural Development Theories, Tehran, Samat Publications. [In Persian].

24. Postma, A. (2015). Investigating scenario planning—a European tourism perspective. *Urnal of Tourism Furures*, Vol.1, No.1, 2015, PP.46-52. 2055-5911.
25. Ranjbarian, B., and Zahedi, M. (2011). *Knowledge of Tourism*, Isfahan, Chaharbagh Publications.
26. Reissig, M. E. (2019). *Tourism and the Developing World: A Comparative Analysis on Socio-Economic Development between the Dominican Republic and Haiti*. A Senior Project, Faculty of the Department of Experience Industry Management California Polytechnic State University, San Luis Obispo. PP 1-28.
27. Rogerson, K. A. (2007). Downtown redevelopment strategies in the united Stats: AN end- of- the-century assessment pp 249-257. 10.1080/01944369508975655.
28. Saeidpour, S, Sefidi, A, Tizro, A., & Ahmadi Kahnali, R. (2020). Developing Tourism Section Strategies based on Scenario Planning Approach, *tourism planning and development*, Vol 9, No 33, pp 191-207. 10.22080/jtpd.2020.16538.3059. [In Persian].
29. Safaeipour, M, & Shanbehpour, F. (2019). Urban Development Futurism with Scenario Writing Approach (Case Study: Ahvaz Metropolis), *Geography and Human Relations*, Vol 2, No 3, pp. 475-456. [In Persian].
30. Safaeipour, M., & Jafari Y. (2021). Analysis of the status of creative tourism components in the metropolises of Tabriz as the capital of tourism in Islamic countries. *Journal of Applied researches in Geographical Sciences*, Vol 21, No 60, pp:107-126. [In Persian].
31. Saricam, C, Kalaoglu, F, Polat, S. (2012). «Determination of the variables for future anticipation in Turkish apparel industry», *Tekstil ve Konfeksiyon*; pp 137-143.
32. Shahzad S.J.H, Shahbaz, M., Ferrer, R., Kumar, R.R. (2017). Tourism-led growth hypothesis in the top ten tourist destinations: New evidence using the quantile-onquantile approach. *Tourism Management*, 60, pp 223–232. 10.1016/j.tourman.2016.12.006.
33. Shirasb, R. (2007). Local Tourism Growth Urban Tourism Development, *Journal of Municipalities*, Vol 7, No 78.1-10.
34. Small, J., Darcy, S. and Packer, T. (2012), The embodied tourist experiences of people with vision impairment: management implications beyond the visual gaze, *Tourism Management*, 33(4) , 941-950. 10.1016/j.tourman.2011.09.015.
35. Taghvaei, M., & Hosseinekhah, H. (2017). Tourism Development Planning Based on Futures Studies and Scenario Case Study: Yasouj, *tourism planning and development*, Vol 6, No 23, pp 8-30. 10.22080/jtpd.2018.1762. [In Persian].
36. Taghvaei, M., and Mubaraki, O. (2009). Study and analysis of tourist spaces in Tabriz in order to plan tourism in it, *Geography and Planning Quarterly*, Vol15, No 33, pp. 82-59. [In Persian].
37. Teimouri, R, Karami, F, Teimouri, Z, Safdari, A (2015) Affecting Factors in Urban Historical Sites Tourism Case Study: Tabriz Metropolis Historic Market, *journal of urban tourism*, Vol 1, No 1, pp 63-78. 10.22059/jut.2014.53153. [In Persian].
38. UNWTO (2019). *International Tourism Highlights*, International tourism continues to outpace the global economy. <https://www.unwto.org/>
39. Yfantidou, G., Spyridopoulou, E., Kouthouris, C., & Balaska, P (2016). The Future of Sustainable Tourism Development for the Greek Enterprises that Provide Sport Tourism. *Tourism Economics*, 23(5), pp 1155–1162. 10.1177/1354816616686415.
40. Zali, N. and Atrian, F. (2016). Presentation of Tourism Regional Development scenarios Based on the Principles of Futures Studies (Case: Hamadan Province), *twon and country planning*, Vol 8, No 1, pp 107-131. 10.22059/jtcp.2016.59147. [In Persian].